

Onderzoek naar herstel van vertrouwen in Uitdam door HHNK

Inleiding

Op 12 mei 2021 hebben de leden van het College van hoofdingelanden (CHI) van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) vrijwel unaniem een motie aangenomen over het herstel van vertrouwen in Uitdam m.b.t. de dijkversterking (zie Bijlage). Beoogd wordt onafhankelijke externen te laten onderzoeken hoe vertrouwen en imago in HHNK vanuit de inwoners van Uitdam is te herstellen en daarover te rapporteren. In het bijzonder noemt de motie de Dorpsraad Uitdam (DRU) en de Stichting De Kwade Zwaan (DKZ).

Ter uitvoering van de motie is er door de dorpsraad van Uitdam en HHNK contact gelegd met Hans Andersson.¹

Dit heeft de weg vrij gemaakt om samen met Rob van de Lustgraaf te verkennen of een opdracht aan hen ook in de kring van bewoners van Uitdam op (voldoende) vertrouwen kan rekenen. Op 24 juni 2021 maakten Hans Andersson & Rob van de Lustgraaf kennis met vertegenwoordigers van de Stichting Dorpsraad Uitdam (Jaap Hoekman en Ineke Hoekman-van Hassel), Stichting De Kwade Zwaan (DKZ, Manja Verhorst) en Sayone Daan. Van de zijde van HHNK leidde Linda van Oostrum als opdrachtgever het kennismakingsgesprek en nam Marijke Klinkenberg-Mulder in de secretariële rol aan het gesprek deel.

Aan het einde van de gedachtenwisseling werd door iedereen uitgesproken, dat er ruimschoots vertrouwen bestaat, dat de beide onderzoekers in alle objectiviteit hun werk kunnen en zullen verrichten. Geconstateerd is, dat ook de inschakeling van Friso de Zeeuw als onafhankelijk voorzitter, zoals in de motie aangegeven, breed gesteund wordt.

Afgesproken is tenslotte, dat de onderzoekers hun opdracht, het proces, de afspraken/aandachtspunten en hun condities in concept formuleren en aan betrokkenen zullen voorleggen. In deze definitieve versie van de opdracht is ieders commentaar door het onderzoeksteam verwerkt.

De opdracht

De inhoudelijke oriëntatie van de opdracht is gericht op de eerdergenoemde motie van CHI van HHNK (zie bijlage). De constatering, overwegingen en verzoeken zijn geformuleerd. Bij bestudering van documenten, interviews met sleutelfiguren en beoogde rapportage(s) kunnen daarmee alle gewenste invalshoeken voor het onderzoek aan de orde komen.

Gezien de lange historie van de discussies over dijkversterking in Uitdam (van bewonerszijde soms 14 jaar betrokkenheid, zie ook de feitenrelazen) is het gewenst, dat een zekere focus wordt aangebracht om het onderzoek “behapbaar” te houden. Na enige discussie bleek, dat nuttige startpunten (inhoudelijk en momenten) voor het onderzoek zijn:

- rapport van Deltacommissaris W. Kuijken “Maatwerk voor een veilige dijk die past bij het karakter van Uitdam” van 27 juni 2017 (inclusief alle verslagen in dit kader)
- ingediende zienswijzen in het kader van Projectplan Waterwet Versterking Markermeerdijken en, in het verlengde hiervan de Nota van beantwoording zienswijzen in juli 2018
- uitspraak Raad van State 22 april 2020 toegespitst op Uitdam (met inbegrip van alle onderliggende stukken, waarop de uitspraak is gebaseerd).

¹ Vervolgens is in enkele oriënterende telefoongesprekken met mevrouw Linda van Oostrum van HHNK op 14 juni 2021 en, vervolgens, op 15 juni 2021 de heer Rob Veenman (portefeuillehouder HHNK) & de heer Rijer Baas (Alliantie) gecheckt of Hans Andersson over de juiste competenties beschikt voor het bedoelde onderzoek.

De historie ervoor dient natuurlijk wel aan de orde te komen als dat voor een beter begrip van de ontwikkelingen na juni 2017 noodzakelijk is.

Het onderzoek

Voorzien zijn de volgende activiteiten:

Dossierstudies

Naast de genoemde focuspunten zullen in het onderzoek alle relevante documenten, die worden aangereikt door betrokkenen en sleutelfunctionarissen worden gebruikt. Belangrijk is om gevraagd en ongevraagd toegang te krijgen tot al het materiaal (ook interne stukken van HHNK en de Alliantie), dat voor de onderzoekers van belang is. Naar verwachting zullen daar ook vertrouwelijke documenten tussen zitten, die voor de beoordeling van de context van besluiten en ontwikkelingen van belang is.

Interviews met sleutelinformanten

Zowel HHNK/Alliantie als DRU/DKZ/bewoners Uitdam worden gevraagd om sleutelinformanten voor interviews aan te dragen. Indien dat leidt tot te grote aantallen zal in goed overleg met alle betrokkenen een nadere selectie worden gemaakt. Het accent ligt op persoonlijke gedachtenwisselingen, maar desgewenst kunnen ook groepsgesprekken of beeldschermgesprekken ingepland worden.

Als in de loop van het onderzoek blijkt, dat onderzoekers de kring van gesprekspartners moeten uitbreiden, gelden daarvoor natuurlijk geen beletselen.

Alle gesprekken zijn vertrouwelijk. Over verloop of inhoud van de individuele gesprekken wordt niet gecommuniceerd. Conclusies of bevindingen zullen zo worden gerapporteerd, dat ze niet herleidbaar zijn tot individuele gesprekspartners, tenzij die daar van tevoren nadrukkelijk toestemming voor hebben gegeven.

De vertrouwelijkheid bevordert de open gedachtenwisseling die in dit type gesprekken nodig is. Mocht de situatie zich voordoen, dat sleutelfunctionarissen zich niet kunnen of mogen uitspreken, dan zal de opdrachtgever zich sterk maken om eventuele belemmeringen tot een open gedachteswisseling op te ruimen. Meer in het algemeen: alle betrokkenen bij de opdracht bevorderen een open klimaat voor gedachteswisseling met beoogde gesprekspartners voor de onderzoekers. Van de interviews zal door onderzoekers uitsluitend voor intern gebruik verslaglegging plaatsvinden.

Waar dat vanuit professionaliteit noodzakelijk wordt geacht, zullen de onderzoekers in de rapportagefase tijd en ruimte plannen voor hoor/wederhoor.

Gezien de zomerperiode is een goede planning van gesprekken cruciaal. Daaraan levert iedereen een bijdrage om het onderzoek ook in deze periode met vakanties voortvarend te laten verlopen.

Het onderzoek kijkt niet alleen in de achteruitkijkspiegel, de historie, maar staat ook midden in de actualiteit. Voorbeelden hiervan kwamen tijdens het kennismakingsgesprek op 24 juni 2021 naar voren in reactie op een bijeenkomst van de avond ervoor.² Ontwikkelingen in de actuele situatie kunnen de voortgang van het onderzoek schaden (bijvoorbeeld een voortvarende reactie van HHNK op de brief van Manja Verhorst).

Over (communicatie over) gebeurtenissen in de actualiteit zullen praktische afspraken met alle betrokkenen worden gemaakt (zie ook vervolg).

² Vastgelegd in verslag kennismakingsbijeenkomst.

Rapporteren

Formeel/zakelijk is HHNK i.c. Linda van Oostrum de opdrachtgever.

De deelnemers aan het gesprek van 24 juni 2021 vormen de inhoudelijke begeleiders van het onderzoek, die de praktische voortgang en het onderzoeksproces volgen en bewaken (in het vervolg begeleidingscommissie). Periodiek verzorgen de onderzoekers gedurende de zomermaanden een Nieuwsbrief, waarin het proces en de voortgang aan de orde komt.

De concept- en tussenrapportages worden gedeeld met deze begeleidingscommissie, waarbij ook heemraad Rob Veenman (portefeuillehouder) en Reijer Baas (namens Alliantie) zullen aanschuiven. Desgewenst verzorgen de onderzoeker een presentatie van de (hoofdpijnen van de) rapportage voor de bestuurlijke gremia van HHNK.

Zowel opdrachtgever als opdrachtnemers kunnen, na afstemming in de begeleidingsgroep, nader overleg organiseren. Hetzelfde geldt voor raadpleging van de achterbannen van de bewonersvertegenwoordiging. Wat er ter tafel komt in deze gesprekken zal voor alle partijen beschikbaar zijn/komen.

Leidraad is: alle informatie over het onderzoek wordt met iedereen gedeeld – als het kan op hetzelfde moment - tenzij de begeleidingscommissie anders oordeelt.

Het proces

Belangrijk als uitkomst is een duidelijk en objectief rapport met de juiste aanbevelingen, maar gedurende het onderzoek ook een zorgvuldig, vertrouwenwekkend proces, waarin iedereen zich gehoord en op waarde geschat weet; en niets onder tafel verdwijnt of onbesproken blijft.

Conclusies en adviezen zullen zich richten op feiten, toezeggingen, (gewekte) verwachtingen en beelden en leerpunten/lessen voor de toekomst.

Belangrijk is om te onderkennen waar sprake is van (harde) feiten en waar van beelden tussen HHNK en de bewoners over en weer. Tijdens het gesprek op 24 juni 2021 bleek, dat in dit verband in het bijzonder aandacht moet worden geschonken aan argumentaties rondom technische gegevens, risico's/veiligheid en soberheid/doelmatigheid.

Communicatie

Tijdens het gesprek op 24 juni 2021 hebben wij als onderzoekers duidelijk kunnen constateren, dat afspraken over communicatie nodig zijn om het proces goed te kunnen doorlopen.

Wij stellen voor om bij de start van het onderzoek een gezamenlijk een beknopt communiqué/persbericht (voor in-en extern gebruik) op te stellen, waarin het onderzoek wordt toegelicht. Daarna volgt tijdens het onderzoek radiostilte van alle partijen, totdat gezamenlijk wordt besloten om die te doorbreken naar aanleiding van tussen- of eindproducten van onderzoekers. In gevallen waar betrokkenen bij het onderzoek benaderd worden voor reactie wordt afgesproken, dat zij reageren met de volgende mededeling: “omwille van een goed onderzoeksproces en -resultaat is afgesproken, dat alle bovengenoemde direct betrokkenen bij het onderzoek zich zullen onthouden van enig commentaar omtrent inhoud en proces, totdat de rapportage is geleverd; belangstellenden zullen zij tot die tijd verwijzen naar het uitgebrachte gezamenlijke communiqué/persbericht. Alle genoemde betrokkenen maken zich sterk om de radiostilte te bevorderen in hun netwerken.”

De realiteit kan echter dwingen tot communicatie. In dat geval moet afspraak zijn, dat een eventuele behoefte om te communiceren altijd vooraf in de begeleidingsgroep aan de orde komt (ook vanwege

bestuurders of bewonersgremia, die vertegenwoordigd zijn in de begeleidingsgroep). Daar wordt besloten hoe in gezamenlijkheid in de openbaarheid wordt getreden.

Planning en doorlooptijd

Na goedkeuring van de voorgelegde onderzoeksopdracht in week 27/28 zal het onderzoek starten met bestudering van beschikbaar gestelde stukken en inplannen van gesprekken. Mits de gespreksronde voortvarend georganiseerd kan worden, voorzien we een doorlooptijd van ruim twee (zomer)maanden, zodat een concept-rapportage in de eerste weken van september 2021 verwacht mag worden.

Op voorhand is het aantal te voeren gesprekken en een efficiënte organisatie (beschikbaarheid personen, clustering op dagen, etc.) daarvan nog niet helemaal te overzien. Om geen tijd te verliezen in verband met de zomerperiode dringen onderzoekers aan op het maken van een overzicht van de aanwezigheid van contact- en sleutelinformanten gedurende de zomerperiode. Daarop zal de planning worden afgestemd.

Zakelijke afspraken over het budget zullen met de formele opdrachtgever worden vastgelegd zodra voldoende inzicht bestaat in de omvang en noodzakelijke tijdbesteding voor de uitvoering van het onderzoek en de inrichting van een zorgvuldig proces van aanpak.

De condities voor het externe onderzoek samengevat

- vertrouwen en draagvlak van alle betrokkenen in de onafhankelijkheid en professionele kwaliteit van het onderzoek
- helderheid over alle rollen van betrokkenen en hun organisaties bij het onderzoek
- toegang tot alle mondelinge en schriftelijke informatie ambtelijk en bestuurlijk in het HHNK,
- alsook bij de bewoners(organisaties) en de Alliantie
- de inzet en openheid van alle betrokkenen in de – vertrouwelijke – vraaggesprekken
- volledige medewerking, beschikbaarheid en flexibiliteit in de agendaplanning van alle betrokken gesprekspartners
- voldoende tijd en ruimte om het onderzoek grondig en met de vereiste professionele onafhankelijkheid te kunnen uitvoeren
- gezamenlijke afspraken over de interne en externe communicatie tijdens de onderzoeksperiode
- openheid en duidelijkheid over de tussentijdse voortgang en definitieve rapportage, alsmede over de toetsing van de concept-rapportage
- afspraken over de rol, betrokkenheid en bevoegdheden van de onafhankelijke voorzitter Friso de Zeeuw
- heldere zakelijke afspraken met de formele opdrachtgever.

In de hoop en verwachting dat Rob van de Lustgraaf en ik met deze afspraken over het onderzoek en proces van aanpak op een juiste wijze uitvoering geven aan de motie van 12 mei 2021 van het CHI, verblijf ik,

Hans Andersson
13 juli 2021

